

den hoe de scheidslijnen precies gelopen hebben, en dat er eenvoudig van het begin af aan om zo te zeggen een 'alfa' en een 'gamma'-benadering in de studie der religies hebben bestaan, die het lang oneens gebleven zijn. Waar D.H. Hak op is gestuit, is niet stagnatie dus, maar stammentwist.

Deze twist is gevoerd tussen de literair-historische ('alfa')benadering en de voornamelijk sociologische, maar ook wel psychologische ('gamma')benadering van het verschijnsel religie. De eerste gaat uit van teksten waarin mensen hun religieuze gevoelens en gedachten uiten. De religies der schriftloze volken worden op analoge wijze benaderd: de onderzoekers proberen de verhalen en andere religieuze uitingen te noteren. Sommige geleerden – zelfs een zeer vooraanstaande als W.B. Kristensen – zijn hierbij tot grote scepsis geneigd: alleen wat mensen zelf opgeschreven hebben staat open voor literair-kritisch onderzoek. In het andere vrezende zij teveel vertekening. De 'gamma'-benadering gaat uit van de gehele mens en zijn maatschappij. Van deze laatste is de religie een deel of een aspect. Om tot een juist inzicht in de functie van de religie te komen worden de methoden van de sociologie en de psychologie toegepast. Men tracht daarmee te voorkomen dat de religie geïsoleerd zou worden beschouwd. De beoefenaars van de 'alfa'-benadering – zelf geneigd tot methodische 'epochè', terughoudendheid in de beoordeling van het materiaal – zijn bevreesd dat de 'gamma'-benadering een modern-wetenschappelijk raster legt over terreinen die zich daartoe niet lenen, waardoor de resultaten, zacht gezegd, tegenvallen (denk b.v. aan Eriksons 'Jonge Luther'). De beoefenaars van de 'gamma'-benadering zijn daartegenover bevreesd dat de 'alfa'-aanpak een te beperkte visie heeft op de (verondersteld) religieuze verschijnselen ('phaenomena') op zich en deze dan ook nog eens zó gaat classificeren ('phaenomenologie') dat de religie als (aspect/deel van de) geleefde werkelijkheid geheel dreigt te verdampen. Het is duidelijk dat deze discussie bijzonder moeizaam is geweest eer het in de laatste tijd tot wederzijdse integratie kon komen.

Van dit alles geeft Hak zich onvoldoende rekenschap. Door gebrek aan affiniteit tot de 'alfa'-benadering en een al te vanzelfsprekende keuze voor de 'gamma'-aanvat ontzegt hij zich de mogelijkheid om te komen tot een faire beoordeling van de gevoerde discussie. Zijn oordeel: 'stagnatie'! over het werk van internationaal erkende onderzoekers ligt dan ook al in de titel klaar. Tegen dit soort voorbarigheid had hij zich kunnen wapenen door de Franse situatie naast de Nederlandse te leggen, met name omdat de laatste de eerste sterk beïnvloed heeft waardoor deze een spiegelfunctie kreeg. En passant had hij dan wellicht zelfs de plaats van de voor Van der Leeuw zo belangrijke Lévy-